

За загальною редакцією Б. М. Жебровського.

Автори-упорядники: О. А. Удод, Т. В. Панасюк, О. П. Долинна, А. А. Грищенко, Ю. В. Главацька, С. І. Нерянова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова, І. Ю. Резніченко, О. І. Швачова.

Сучасні п'ятирічні діти: проблеми та особливості розвитку.
С 91 Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (4 червня 2013 року, м. Київ) / авт.-упоряд.: О. А. Удод, Т. В. Панасюк, О. П. Долинна, А. А. Грищенко, Ю. В. Главацька, С. І. Нерянова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова, І. Ю. Резніченко, О. І. Швачова / за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 88 с.

ISBN 978-966-634-737-7

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції "Сучасні п'ятирічні діти: проблеми та особливості розвитку", в яких розглядаються можливості й перспективи розвитку дітей старшого дошкільного віку, створення сприятливих умов для формування дитячої особистості, підвищення якості освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах.

Для педагогічних працівників дошкільної освіти.

ББК 74.100

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Програма Всеукраїнської конференції "Сучасні п'ятирічні діти: проблеми та особливості розвитку" (4 червня 2013 року, м. Київ)	5
Дискусійна студія 1	
ВЕСЕЛЕ НАВЧАННЯ: РОЛЬ ВІДЕОІГОРУ ФОРМУВАННІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДИТИНИ	
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
Дискусійна студія 2	
ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	15
Дискусійна студія 3	
ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ	23
Дискусійна студія 4	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ	31
Дискусійна студія 5	
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ.....	37
Дискусійна студія 6	
ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЖИТТІ П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ	46
Дискусійна студія 7	
ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ.....	54
Дискусійна студія 8	
ВИЯВЛЕННЯ, РОЗВИТОК НАХІЛІВ ТА ЗАДАТКІВ П'ЯТИРІЧНОЇ ДИТИНИ (ОБДАРОВАНІ ДІТИ).....	66
Розмаїття навчальних видань для освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку	75
Рішення Всеукраїнської конференції "П'ятирічні діти: проблеми та особливості розвитку" (4 червня 2013 року, м. Київ).....	84
ЛІТЕРАТУРА.....	86

Праця в природі – третій доступний вид праці для дитини дошкільного віку. Вона є і найбільш цікавою, адже природа завжди виступає джерелом яскравих вражень для людини, а дитині надає можливість діяти не з предметами, а з живими об'єктами, що своїм станом реагують на її дії. П'ятирічні діти здатні доглядати за рослинами: кімнатними, садовими, городніми, а також за окремими домашніми і декоративними тваринами. Праця в природі добре поєднується з нескладним експериментуванням. Дорослий може разом з дитиною пророщувати насіння рослин (квасолі, злаків) у різних видах ґрунту: піску, глині, чорноземі, сіному лісовому, каштановому тощо. Така діяльність буде корисною для майбутнього школяра і спонукатиме дитину до подальшої пошукової діяльності.

Художня праця – найрезультативніший вид праці, який доступний дітям дошкільного віку. Цей вид праці передбачає виготовлення дітьми різноманітних виробів з паперу, глини, тканини, рослинного та покидькового матеріалу тощо.

За допомогою ножиць, ниток і голки, kleю та інших матеріалів діти можуть виготовляти цікаві та гарні сувеніри для своїх близьких і знайомих (вітальні листівки, шкатулки, саморобні іграшки), предмети для ігор (картонні меблі, килимок, рушничок для ляльки), атрибути святкового оздоблення кімнати до свята.

Залежно від індивідуальних уподобань дітей питома вага кожного виду праці у їхньому житті може бути різною. Ставлення дитини до праці значною мірою залежить від ставлення до неї дорослих, які перебувають поруч. Діти старшого дошкільного віку позитивно сприймають власну трудову діяльність за умови, якщо вона забезпечує додаткову можливість спілкування з дорослим і позитивно оцінюється останнім.

Праця із самообслуговування є для них однією з найдоступніших і найпростіших. П'ятирічні діти легко виконують необхідні дії і досягають позитивного результату. Проте постійно звертаються до дорослих: "Поглянь, як я зробив!", "Подивись, як я умію!"

У господарсько-побутовій праці старших дошкільників починають реалізовуватися гендерні настанови. Виникає вибіркове ставлення хлопчиків і дівчаток до змісту праці: в умовах сімейного виховання навіть дуже слухняна у попередній період розвитку дитина щось погоджується робити, а щось – ні, мотивуючи своє ставлення прикладом значущого для неї дорослого: "А тато ніколи не прибирає зі столу!", "Мама говорила, що дівчаткам не можна піднімати важкого!" тощо.

Праця в природі, навпаки, починає більше цікавити п'ятирічну дитину, особливо якщо дорослі можуть поєднати її з цікавими спостереженнями та нескладним експериментуванням, збагатити знання дітей ціка-

вою інформацією, дати змогу діяти самостійно. Важливо умовою залишається позитивна оцінка результату діяльності дитини і докладених для його дотримання зусиль.

Художня праця дітей старшого дошкільного віку може виявитися тим тлом, на якому окресляться здібності і проявляться таланти дитини. Зміст її стає різноманітнішим і багатшим. Діти можуть уже не лише копіювати дії дорослих, а й здатні виявляти творчість, робити іграшки, створювати нескладні атрибути для ігор-драматизацій, інсценівок, свят. Okremi види ручної праці – вишивка, плетіння з бісеру, моделювання з паперу – можуть стати улюбленою справою дитини на все життя.

Навички і риси вдачі дітей, що були сформовані у трудовій діяльності, переносяться ними на інші види, у тому числі й на навчальну діяльність. Уміння ставити мету, планувати послідовність дій, добирати необхідні знаряддя праці, домовлятися про розподіл дій з іншими учасниками трудового процесу, порівнювати результат із запланованим, виправляти помилки, прибирати робоче місце, оцінювати результат діяльності необхідні п'ятирічкам для успішного просування на подальших етапах життя можливо навіть більше, ніж навчальна інформація. Щоб привчити дитину до праці, треба сам процес трудового виховання зробити цікавим, доступним, насиченим позитивними емоціями спілкування. Пріоритети трудового виховання в освітньому процесі дошкільного навчального закладу мають стояти на одному щаблі з пріоритетами ігрової діяльності та підготовкою дітей до школи.

Дем'яненко В. І., науковий консультант студії, розповіла про методичне забезпечення освітньої роботи, спрямованої на ознайомлення дітей 5-річного віку з професіями дорослих.

У виступі було звернено увагу на те, що виховання творчої, гармонійно розвиненої особистості, здатної допомагати, співчувати іншим, цінувати результати своєї праці та поважати працю інших людей, потребує копіткої роботи вихователів і батьків з перших років життя дитини.

Педагогічні дослідження останніх років в Україні (Г. Беленька, М. Машовець, Л. Калуська, Н. Кот, Н. Кривошея, В. Павленчик) переконливо доводять, що ознайомлення з працею дорослих має посідати чільне місце в освітній роботі сучасного дошкільного навчального закладу. Знання про професії дорослих, їх соціальну значущість, мотиви, напрямки праці починають регулювати вчинки дітей, перебудовувати їхні мотиви і ставлення до власної праці, результатів праці інших людей.

Особливої уваги потребує робота з трудового виховання у групі п'ятирічних дітей. Експериментальні дослідження вітчизняних учених доводять те, що основи трудового виховання закладаються до п'ятирічного віку.

шести років. І якщо дорослі в цей період не будуть приділяти достатньо уваги вихованню працьовитості, відповідальності, сумлінності, поваги до праці дорослих, інтересу до професій, то пізніше надолужити це буде надто складно.

Сучасні п'ятирічні хлопчики мріють про такі професії, як бізнесмен, депутат, президент країни, директор банку, власник нафтової компанії, охоронець, міліціонер, водій таксі. Дівчатка віком від п'яти до шести років, розмірковуючи про майбутнє, бачать себе нареченими, моделями, співачками, ведучими телепередач і зрідка – виховательками у дитячому садочку.

З якими професіями варто ознайомлювати п'ятирічних дітей, має вирішувати сам вихователь з огляду на інтереси дітей, професії батьків вихованців, розташування дитячого садка, регіональні особливості. Розширяють цей перелік різноманітні професії, які поширені у цій місцевості і діяльність яких діти можуть безпосередньо спостерігати.

Система роботи з ознайомлення дітей з професіями дорослих може включати різні методи та форми освітньої роботи:

- » безпосереднє спостереження за професійною діяльністю дорослих;
- » розповідь вихователя;
- » бесіда про професії дорослих;
- » читання творів художньої літератури;
- » спільна праця дітей і дорослих;
- » дидактичні ігри;
- » творчі ігри.

Під час спостереження за працею дорослих вихователь звертає увагу п'ятирічних дітей на характер цієї праці, ставлення тих, які працюють, до своїх обов'язків, на дружні, колективні взаємини, подає відомості про культуру праці, вміле використання сучасної техніки. Він підкреслює спільне значення кожного з видів праці і викликає у дітей повагу до тих, хто працює.

Проте не завжди в дошкільному навчальному закладі є можливість організувати безпосереднє спостереження за працею дорослих. П'ятирічним дітям цікаво буде дізнатися про професії працівників сільського господарства, залізничного, поштowego, річкового транспорту, про професії космонавтів, шахтарів тощо. І тут на допомогу прийдуть відео-, діафільми, картини, світлини, ілюстрації, малюнки. Їх використання допомагає також розширити, поглибити, систематизувати й узагальнити знання дітей, одержані під час спостережень. Сучасні яскраві наочні посібники та демонстраційні матеріали для дошкільних навчальних закладів готовують до друку у різних видавництвах.

Важливу роль в ознайомленні п'ятирічних дітей з професіями дорослих відіграють твори художньої літератури. І тепер цікавими для наших дітей залишаються твори російських та українських авторів, написаних ще в минулому столітті, – С. Маршака ("Пожар", "Пошта", "Откуда стол пришёл"), С. Михалкова ("Дядя Степа", "А что у вас?"), Б. Житкова ("Что я видел", "На льдине", "Обвал"), В. Маяковського ("Кем быть?", "Конь-огонь"), М. Стельмаха ("Грядочка сестрички"), О. Донченка ("Голубий гвинтик", "Золоте яєчко"), Н. Забіли ("Ми йдемо на завод", "Шляхами-дорогами", "Поїзд"), М. Познанської ("Про тих, що латають асфальт", "Двірник", "Агроном"), І. Неходи ("Мій тато на заводі") та ін.

Поза часом залишаються короткі і мудрі оповідання В. Сухомлинського ("Моя мама пахне хлібом", "Пшеничний колосок". "Я вирощу внучку, дідуся"), геніальні твори І. Франка ("Коваль") та Дж. Родарі ("Чим пахнуть ремесла").

У роботі з п'ятирічними дітьми доцільним буде використання таких дидактичних ігор, як "Відгадай, що ми робимо", "Знавці професій", "Хто де працює" та ін. Серед настільно-друкованих найбільш популярна – "Кому що для роботи потрібно?". Вихователь може розробити власноруч чи разом із дітьми ще цілий ряд дидактичних ігор і вправ для ознайомлення дошкільників з різноманітними професіями.

Ефективним є використання можливостей творчих сюжетно-рольових та будівельно-конструкторських ігор, де діти відтворюють свої враження від сприйнятої інформації в образах представників цих професій та будівель. Проживаючи у творчій грі життя хлібороба, космонавта, машиніста, пілота, дитина вже під іншим кутом зору дивиться на їхню працю, змінюється ціннісне ставлення до результатів праці.

Важливою умовою виховання позитивного ставлення у дітей до світу професій є позиція самого вихователя. Він повинен бути людиною творчою, не регламентувати подачу знань вимогами лише певної програми, а використовувати весь пізнавальний матеріал, який би міг зацікавити дошкільників.

Христик Г. В., вихователь ДНЗ № 21 "Золота рибка" м. Кам'янця-Подільського Хмельницької області, продовжила тему попереднього виступу і розповіла про **експурсії як метод виховання інтересу і ціннісного ставлення до праці дорослих**. На її думку, саме екскурсія є однією з ефективних форм організації освітньої діяльності, під час якої діти безпосередньо отримують найбільш повні, реалістичні уявлення про різні об'єкти, їх взаємозв'язок, у них максимально активізується пізнавальна діяльність та відкладаються ті незабутні враження, що залишаються в пам'яті на все життя.